

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เมื่อวันที่ 3-5 ธันวาคม 2538 เป็นวันประชุมประจำปีของหอการค้าไทย-จีน และได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับงานในวันนั้นว่า นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานนี้เท่าใดนักแม้ว่าจะมีนักธุรกิจจีนทั่วโลกมาพบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยกันก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักธุรกิจรายใหญ่ต่างใช้สมาคมของตัวเองในการผลักดันธุรกิจกับจีนกันเองโดยต่างฝ่ายต่างไม่ให้ความร่วมมือกัน ส่วนสมาคมมิตรภาพไทย-จีน ซึ่งมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกสมาคม นายชาติรี โสภณพานิชเป็นอุปนายกคนที่ 1 และเป็นบุคคลสำคัญในการผลักดันให้เกิดสมาคมนี้ บทบาทของสมาคมมิตรภาพไทย-จีนไม่เพียงกระชับความสัมพันธ์ของประเทศไทยและประเทศจีนยังทำหน้าที่ให้คำแนะนำและเป็นตัวกลางในการติดต่อกับรัฐบาลกลางของจีนหากมีนักธุรกิจไทยคนใดต้องการเข้าไปลงทุนในจีน สมาคมส่งเสริมการลงทุนและการค้าไทย-จีน มีนายสุชัย เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมนี้มีกรรมการบริหาร เช่น ธานีท์ เจียรนวนนท์, สมาน โอภาสวงศ์, ดิลกมหาดำรงกุล รวมทั้งพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณและพล.อ.สิทธิ เศวตศิลาเป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง สมาคมทั้งสามอันได้แก่ หอการค้าจีน-ไทย สมาคมมิตรภาพไทย-จีน และสมาคมส่งเสริมการลงทุนและการค้าไทย-จีน เป็นสมาคมที่มีบทบาทอย่างสูงในปัจจุบันในหมู่คนไทยเชื้อสายจีนและผู้ที่ จะทำการติดต่อทางธุรกิจกับจีนแผ่นดินใหญ่และสมาคมทั้งสามต่างก็พยายามช่วงชิงบทบาทการนำในปัจจุบัน บทบาทการนำในของทั้งสามสมาคมจะเน้นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับจีนแผ่นดินใหญ่ การที่ไม่มีสมาคมใดสามารถสร้างบทบาทให้เป็นผู้ที่มีเอกภาพในการนำและเป็นตัวแทนเพียงหนึ่งเดียวที่ได้รับการยอมรับจากคนไทยเชื้อสายจีน คนจีนทั้งในประเทศจีนและโพ้นทะเล รวมทั้งในสายตาของรัฐไทย ดังเช่นที่ “เซี่ยงหวย” เคยทำหน้าที่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้นก็เพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

สถานการณ์และบทบาทของชาวจีนในไทยหรือที่เรียกในปัจจุบันว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีน” นั้นแปรผันขึ้นลงมาโดยตลอด ประวัติศาสตร์อันยาวนานนับแต่ที่คนกลุ่มนี้อพยพเข้ามาในไทย และในสายตาของรัฐไทย คนกลุ่มนี้ก็ถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทและอำนาจอันอาจจะเป็นอันตรายต่อรัฐได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินนโยบายเฉพาะเพื่อควบคุมคนกลุ่มนี้

เสมอมา ซึ่งนโยบายที่เปลี่ยนไปในแต่ละภาวะการณ์ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อผู้นำและองค์กรที่มีบทบาทการนำในหมู่ชาวจีนในไทยทั้งสิ้น

ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ความสำนึกเรื่อง “ชาติ” และลัทธิชาตินิยมเริ่มมีกระแสรุนแรงมากขึ้นในไทยเมื่อจอมพลป. พิบูลสงครามได้นำเอาลัทธิชาตินิยมมาปลุกเร้าและปลุกฝังในหมู่ประชาชน ประจวบกับประเทศไทยเพิ่งจะเจรจายกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับนานาชาติได้สำเร็จตั้งแต่ปลายปีพ.ศ. 2480 เป็นผลให้ประเทศไทยมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ และมีฐานะเท่าเทียมกับนานาประเทศภายหลังจากการตกอยู่ในสภาพของการเสียเอกราชทางการศาลและทางภาษีกฎหมายแล้ว รัฐบาลยังเห็นว่าลัทธิชาตินิยมจะเป็นพลังในการเสริมสร้างความก้าวหน้าของประเทศชาติ เป็นพลังในการต่อต้านเพื่อป้องกันและเป็นพลังในการรุกรานเพื่อสร้างชาติของตน

ความมุ่งหวังของจอมพลแปลก พิบูลสงครามในการนำประเทศไปสู่ความเป็นชาติอันยิ่งใหญ่โดยการเปลี่ยนนโยบายของรัฐเป็นลัทธิชาตินิยมอย่างฉับพลันเพื่อทำให้เศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปสู่ความมั่นคง แต่ก็ต้องพบกับอุปสรรคสำคัญ คือ ความจริงที่ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ นั้นเป็นผลสำเร็จของชาวจีนส่วนใหญ่ นอกจากนั้นในหมู่ชาวจีนเองอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมจีนก็กำลังแพร่หลายมากยิ่งขึ้นเนื่องจากการปฏิวัติซึ่งเกิดขึ้นที่ประเทศจีนในสมัย ดร. ซุนยัตเซ็น เมื่อต่างฝ่ายต่างยึดถือลัทธิชาตินิยม อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมจึงมีส่วนผลักดันให้ชาวต่างชาติและเจ้าของประเทศเผชิญหน้ากัน ชาวจีนกลายเป็นเป้าหมายการโจมตี และได้รับความกระทบกระเทือนอย่างมากกว่าสมัยใด ๆ ที่ผ่านมา ความเกลียดชังชาวจีน(anti-chinese feeling) ได้ทวีมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

การเลือกวิถีทางการดำเนินบทบาทของเชียงใหม่ให้สอดคล้องกับการยอมรับของทุกฝ่ายดังกล่าวแล้วนั้น ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความตึงเครียดในหมู่ชาวจีน จนกระทั่งเกิดกรณีการลอบสังหารนายกเชียงใหม่คือนายเหียงกวงเอี่ยมซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกเชียงใหม่(หอการค้าจีน-ไทยในปัจจุบัน)การลอบสังหารเกิดเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2482¹

รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าภายใต้การดำเนินงานของคนไทย เพราะถือว่าการกีดกันชาวต่างชาติออกไปจากรูขุมทรัพย์ทุกอย่างจะเป็นปัจจัยเดียวที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจไทยโดยออกมาตรการต่าง ๆ อาทิเช่น การตั้งรัฐวิสาหกิจ ควบคุม

¹ อัมพร เอี่ยมสุรีย์, รักชาติยิ่งชีพ : ชีวิตประวัติเหียงกวงเอี่ยม แปลโดย เสาวคนธ์ รัตนวิจิตราศิลป์, ดร. (กรุงเทพฯ : มีเดียเพรส, 2537).

อาชีพของชาวต่างชาติ ใช้อำนาจรัฐส่งเสริมให้คนไทยมีอำนาจบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น บังคับซื้อกิจการจากต่างชาติ และการออกพระราชกฤษฎีกาต่าง ๆ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาโดยสรุป นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมของรัฐบาลชุดนี้มีลักษณะที่เด็ดขาดรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวาง และเป็นกำหนดยุทธศาสตร์และการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของรัฐบาล ซึ่งไม่สอดคล้องและได้สัดส่วนกับสภาพความเป็นจริงของสังคมและเศรษฐกิจไทย กล่าวคือ ถึงแม้ว่านโยบายนี้จะมีประโยชน์ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่คนไทยอย่างมากกว่ารัฐบาลคณะใด ๆ แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลชุดนี้กำหนดให้ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งและการแนะนำของตนเท่านั้น โดยที่ประชาชนไม่ได้มีจิตสำนึกหรือเกิดความต้องการที่จะกระทำในสิ่งดังกล่าวขึ้นเอง ฉะนั้นเมื่อรัฐบาลได้กีดกันชาวต่างชาติออกจากธุรกิจการค้า และกิจการอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รัฐบาลต้องการให้คนไทยเข้ามาดำเนินการแทน ชาวต่างชาติส่วนมากจึงยังคงสามารถหลีกเลี่ยงมาตรการทางเศรษฐกิจที่มุ่งกีดกันชาวจีนอย่างเข้มงวดของรัฐบาลได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้ญาติพี่น้องหรือลูกหลานที่ถือสัญชาติไทยเป็นผู้ดำเนินการแทน นโยบายทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลชุดนี้จึงมิได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังที่ตั้งเป้าหมายไว้

ในทางตรงกันข้ามกลับช่วยเหลือให้นายทุนต่างชาติขนาดใหญ่ นายทหาร และผู้นำการเมืองซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ หันกลับมาจับมือกันและมีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทำให้คหบดีชาวจีนผู้ทรงอิทธิพลทางเศรษฐกิจไทยและมีความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจทางการเมืองอย่างเต็มที่ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2527, น. 652-665) ในสมัยสงครามรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยังได้เพิ่มความเข้มงวดยิ่งขึ้นในการควบคุมชาวจีนในท้องที่อื่น ๆ ที่รัฐบาลไม่สามารถจะอ้างเหตุผลประกาศเป็นเขตหวงห้ามได้ แต่รัฐบาลก็สามารถที่จะกักกันและควบคุมชาวจีน โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยชนชาติศัตรูและทรัพย์สินของชนชาติศัตรู ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2485 เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในการที่จะกำหนดให้ชาวจีนซึ่งถือว่าเป็นชนชาติศัตรูให้อยู่ภายในเขตที่กำหนดให้ หรือกักกันไว้ภายในบริเวณใดก็ได้ ตามความเห็นชอบของรัฐบาล (ภูวคดล, 2521, น. 117-118)

นอกจากนั้นแล้วรัฐบาลไทยยังได้ดำเนินนโยบายทางสังคมและวัฒนธรรมบีบบังคับชาวจีนอย่างมาก เช่นการกำหนดระเบียบการปฏิบัติของคนต่างด้าวขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการขัดกับอุปนิสัยและธรรมชาติต่าง ๆ ของชาวจีน เช่นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาวางระเบียบของคนต่างด้าวเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติต่อมารัฐบาลยังได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2485 และจัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติให้มีอำนาจ

ควบคุมสมาคมองค์การต่าง ๆ ของชาวจีน โดยที่สมาคมและองค์การต่าง ๆ จะต้องดำเนินการทุกวิถีทางที่จะบำรุงส่งเสริมและเชิดชูวัฒนธรรมไทยและจะต้องพยายามหาวิธีการแนะนำให้สมาชิกหรือบุคคลในองค์การและสมาคมนั้น ปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยโดยพร้อมเพรียงกัน

นโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2481 ถึงปลายปีพ.ศ. 2487 ได้สร้างความเดือดร้อนและความทุกข์ทรมานแก่ชาวจีนในประเทศไทยมากกว่าสมัยใด ๆ ที่ชาวจีนเคยประสบมา

รัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช พยายามที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการณ์อันไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้นหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การมอบหมายให้อธิบดีกรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน) เชิญผู้แทนสมาคมจีน 6 แห่ง มาพบปะและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเพื่อหาทางป้องกันเหตุร้าย เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ที่กรมโฆษณาการ อธิบดีกรมโฆษณาการยังได้ขอร้องให้นำชาวจีนทั้ง 6 สมาคม ช่วยไปตักเตือนชาวจีนในเรื่องการก่อเหตุวิวาทกับคนไทย การขายธงและการคิดเงินขบวน และให้ย้าว่าจีนกับไทยไม่เคยบาดหมางกันในทางการเมืองเลย(กฎวล, 2521, น. 127-128)

รัฐบาลยังได้แสดงท่าทีเป็นมิตรกับชาวจีนเพิ่มมากขึ้น โดยการประกาศลดคำสั่งการเนรเทศคนจีนต่างด้าวทั้งหมด ทั้งในคดีการเมืองและในกรณีพิเศษ เมื่อปลายเดือนสิงหาคม ความพยายามของรัฐบาลที่จะป้องกันไม่ให้อภัยระหว่างชาวไทยกับชาวจีนเกิดขึ้น โดยการผ่อนปรนแก่ชาวจีนและขอร้องให้ทุกฝ่ายปรองดองเข้าหากันไม่ประสพผลสำเร็จแต่อย่างใด เพราะชาวจีนหัวรุนแรงไม่ยอมลดทิวติที่จะเฉลิมฉลองชัยชนะของพวกเขา โดยการจัดธงชาติจีนและไม่มีธงชาติไทยประดับคู่ด้วย ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและเหยียบย่ำอธิปไตยของประเทศไทย จึงเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้นระหว่างชาวจีนกับชาวไทย และเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนกระทั่งเหตุการณ์บานปลายกลายเป็นจลาจล ปะทะกันระหว่างชาวจีนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและคนไทย เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2488 ที่บริเวณถนนเยาวราช หรือที่เรียกว่ากรณี “เลี้ยวพะ” นั้นเอง

การจลาจลครั้งนั้นชาวจีนได้ใช้อาวุธปืนต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายไทย จนทางราชการต้องสั่งปิดถนนเยาวราชและห้ามมิให้ผู้คนและยานพาหนะเข้าไปในบริเวณนั้น มีผู้เชื่อกันว่าเหตุการณ์ร้ายแรงครั้งนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งในประเทศไทย และการกระทำของเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจตามอำเภอใจนอกเหนือจากอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล

สถานการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองดังที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลกระทบต่อจุดยืนของเชียงใหม่ในประเทศไทยไปโดยปริยาย ทางเลือกมีไม่มากนักสำหรับนายกเชียงใหม่ต่อการ

ดำเนินบทบาทของตนต่อไปภายใต้แรงกดดันจากรัฐบาลไทย ทางเลือกที่หนึ่งของนายกเชียงหวยคือ การดำเนินบทบาทเชียงหวยในฐานะผู้รักชาติจีนโดยการต่อต้านญี่ปุ่นและเรียกร้องให้ชาวจีนส่งเงินช่วยเหลือไปให้ญาติพี่น้องในประเทศจีน ทางเลือกที่สอง คือ การดำเนินบทบาทของผู้นำเชียงหวยด้วยการยินยอมประนีประนอมต่อนโยบายของรัฐบาลไทยโดยเบื้องหลังให้การสนับสนุนการต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ ทางเลือกที่สาม คือ การดำเนินบทบาทผู้นำจีนเชียงหวยให้เป็นที่ยอมรับของรัฐบาลไทย ชาวจีนในไทย และรัฐบาลประเทศจีนไม่ว่าฝ่ายราชวงศ์ชิง ฝ่ายก๊กมินตั๋งก็ตามที่รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนในช่วงเวลานั้น ๆ ยกเว้นฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนเท่านั้นที่ทางการไทยไม่สามารถให้การยอมรับได้ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับฝ่ายสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับจีนคอมมิวนิสต์

สภาพการณ์ความไม่สงบภายในหมู่ชาวจีนในไทยนอกจากการลอบสังหารนายเทียนกวงเฉี่ยม กรณีเสียชีวิตแล้วยังเกิดเหตุการณ์การลอบสังหารนายตันซิวเม้งในวันสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งตรงกับวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488² ซึ่งขณะนั้นนายตันซิวเม้งผู้นำคนสำคัญของชาวจีนในประเทศไทย ดำรงตำแหน่งนายกเชียงหวยเช่นเดียวกับนายเทียนกวงเฉี่ยม หลังจากผู้นำทั้งสองที่มีจุดจบในลักษณะเดียวกัน ทำให้กระทบต่อบุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกเชียงหวยในช่วงเวลาต่อมาที่อยู่ในภาวะหวาดกลัวต่อภัยอันจะเกิดกับตนหากดำรงในสถานะของผู้นำเชียงหวย

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนในไทยกับรัฐไทยได้ทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้น ด้วยเหตุที่ทางการไทยกระทำต่อชาวจีนที่อาศัยในไทยเป็นระยะ ๆ ระหว่างสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง อาทิเช่น การสั่งปิดหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย การสั่งปิดโรงเรียนจีน การจับกุมและเนรเทศชาวจีน จนก่อให้เกิดกรณีเสียชีวิตซึ่งเป็นเหตุการณ์นองเลือดที่เกิดขึ้นบริเวณถนนเยาวราชระหว่างคนจีนและคนในเครื่องแบบ³ ฯลฯ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวจีนในประเทศไทยต้องการผู้นำที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของคนในชาวจีนในไทยเอง รัฐบาลไทย และประเทศจีนด้วย คุณสมบัติของผู้นำชาวจีนที่ถูกคาดหวังอย่างมากนี้ส่งผลให้ผู้นำที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในช่วงเวลาต่อมานั้นอยู่ในลักษณะวิกฤต แต่ช่วงเวลาวิกฤตนั้นก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้นำเชียงหวยบางคนก้าวเข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าวโดยการยินยอมจากรัฐบาลไทยรวมทั้งจีนคนละชาติ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลไทยคือ นายเตี้ยลั้งซั้ง หรือนายสัทท มหาคุณ

² หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ (18 สิงหาคม 2488).

³ หนังสือพิมพ์รายวันไทยใหม่ (29 กันยายน พ.ศ. 2488).

ในสมัยของจอมพลป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทยเป็นสมัยที่สองมีการดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนแทนที่จะทำให้อาชาวจีนลดความเป็นชาวจีนลดความเป็นปักแผ่นลง กลับทำให้อาชาวจีนรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น เพราะความจำเป็นในการที่จะหาทางบรรเทาความรุนแรงของมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยนำมาใช้กับพวกตน

รัฐบาลยังตระหนักว่าในขณะนั้นสถานการณ์การเมืองของโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศไทยเพราะประเทศญี่ปุ่นจะต้องพ่ายแพ้สงครามแน่นอน รัฐบาลจึงให้ความร่วมมือกับเสรีไทยอย่างลับ ๆ ตลอดมา และเปลี่ยนแปลงมาตรการที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนทันที ด้วยการเริ่มต้นการยกเลิกการกำหนดเขตหวงห้ามคนต่างด้าว ต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงมาตรการทางเศรษฐกิจที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีน

โดยรัฐบาลตั้งคณะกรรมการเศรษฐกิจชั้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่พิจารณาข้อดีและข้อเสียของการยกเลิกมาตรการทางเศรษฐกิจที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีน ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้จึงได้เสนอให้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาสงวนอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. 2485 (กฎดล, 2521, น. 123)

ในการกล่าวคำปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงถึงชาวจีนในไทยเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2492 นายกรัฐมนตรีได้กล่าวอย่างหนักแน่นว่า “หากชาวจีนจะแตกแยกเป็น 2 ฝ่ายแล้ว ประเทศไทยและชาวไทยจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ เพราะถือว่าเป็นเรื่องภายในประเทศจีน แต่ประชาชนชาวไทยจะเสียใจอย่างยิ่งถ้าหากชาวจีน... ลืมไปว่า ขณะนี้กำลังอยู่บนแผ่นดินไทยและปล่อยให้มีการต่อสู้ระหว่างกันเองขึ้นบนแผ่นดินนี้” นายกรัฐมนตรีได้ย้ำแก่ “ชาวจีนในประเทศไทยไม่ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองจะอยู่ฝ่ายใดก็ตาม” ให้ระลึกเสมอว่ารัฐบาลจะไม่ยอมให้มีการละเมิดกฎหมายไทยอย่างเด็ดขาดส่วนการจะชักธงชาติจีนคอมมิวนิสต์นั้น นายกรัฐมนตรีก็เตือนว่า ประเทศไทยยังไม่ได้ยอมรับรัฐบาลที่ปักกิ่ง (Standard 8 Oct. 1950, p. 6 อังโนพรณี, 2529, น. 330)

หลังปีพ.ศ. 2493 หัวหน้าคณะทูตจีนที่จีนคณะชาติส่งมายังกรุงเทพฯ ก็มีตำแหน่งเป็นเพียงอุปทูตหรืออัครราชทูตเท่านั้น สมาชิกชาวแต่จีวของคณะกรรมการบริหารหอการค้า ชื่อนายจีเหมยไหวหรือในภาษาแต่จีวคือ เขียมุยเก๋วได้เดินทางไปปักกิ่งเพื่อเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมการคอมมิวนิสต์ ดูแลกิจการชาวจีนโพ้นทะเล ส่วนผู้นำชาวจีนคนอื่น ๆ ที่ไม่ค่อยกระตือรือร้นที่จะไปจากประเทศไทยต่างระมัดระวังท่าทีทางการเมืองของพวกตน(พรณี, 2529, น. 328)

ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2493 รัฐบาลไทยเพิ่งเล็งบทบาทของประเทศจีนคอมมิวนิสต์และชนกลุ่มน้อยชาวจีนในประเทศไทย เพราะวิทยุปักกิ่งกล่าวหาว่ารัฐบาลไทยบีบบังคับชาวจีนและประท้วงความทารุณของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการเนรเทศที่ไม่เป็นธรรม พร้อมกับเรียกร้อง

หลักประกันว่ารัฐบาลไทยจะต้องไม่อนุญาตให้มีปฏิบัติการเช่นนั้นเกิดขึ้นอีก ท่าทีของจีนคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับคำร้องจากชาวจีนที่ถูกคุมขังรอการเนรเทศอยู่ในกรุงเทพฯ เช่นนี้เป็นการเคลื่อนไหวที่เหมือนจะเป็นสัญญาณเร่งเร้าให้พรรคและองค์กรมวลชนทั้งหลายในประเทศจีนเข้ารับบทบาทเป็นตัวแทนของ “ชาวจีนที่เดือดร้อน” ในประเทศไทย คณะกรรมการปฏิวัติก็มิได้ส่งคำปลอบใจมาให้แก่ “ชาวจีนจำนวนนับหมื่นในประเทศไทย” ซึ่ง “สูญเสียทางทำมาหากิน” เพราะการกระทำของ “รัฐบาล จอมพลแปลก พิบูลสงคราม” ที่ต่อต้านการค้าและอุตสาหกรรมของชาวจีน

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 ไทยจัดส่งคณะเจ้าหน้าที่ซึ่งประกอบด้วยบรรดาผู้นำชาวจีนระดับรอง ๆ ให้เดินทางไปเจรจากับทางปักกิ่ง คณะที่ส่งไปเจรจาชุดนี้ได้กลับมาทำรายงานชมเชยฝ่ายจีนคอมมิวนิสต์และรายงานฉบับนั้นได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์คอมมิวนิสต์กรุงเทพฯเมื่อเดือนมิถุนายน เช่น หนังสือพิมพ์ฉวนหมินเป้า เป็นต้น (พรวรณี, 2529, น. 328)

ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2493 นักธุรกิจชาวจีนที่มั่งคั่งจำนวน 10 คนรวมทั้งชาวจีนอีกกลุ่มหนึ่งที่นิยมคอมมิวนิสต์ ถูกรัฐบาลบังคับให้บริจาคเงินคนละ 20,000 บาท เพื่อรัฐบาลจะได้นำเงินเหล่านั้นไปแจกจ่ายให้แก่ครอบครัวของทหารอาสาสมัครที่อาสาเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี และทางรัฐบาลไทยก็พยายามหาทางขจัดอิทธิพลจีนคอมมิวนิสต์ในโรงเรียนจีนตลอดช่วงปีพ.ศ. 2493-2494 สำหรับสมาคมจีนนั้น ฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกแซงได้ยากขึ้น เพราะรัฐบาลควบคุมการหาเงินทุนอย่างเข้มงวด (พรวรณี, 2529, น. 331-332)

อีกทั้งรัฐบาลไทยยังพึงเล็งเป็นพิเศษที่จะลดจำนวนผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อระหว่างชาวจีนในไทยกับจีนแผ่นดินใหญ่ อธิบดีกรมตำรวจได้ออกประกาศว่า เจ้าหน้าที่ที่จะไม่อนุญาตให้ผู้หนึ่งผู้ใดส่งเงินไปเมืองจีน เพื่อซื้ออาวุธไว้ต่อสู้กับกองทหารสหประชาชาติในเกาหลี และต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2494 ธนาคารชาติก็เริ่มเข้ามาควบคุมการส่งเงินตราออกนอก

ช่วงระยะเวลาจากเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2493 ถึงสิ้นปีพ.ศ. 2494 เป็นช่วงที่รัฐบาลวางมาตรการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างหนัก ขณะเดียวกันก็เป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนจะหันกลับมาปรับตัวทางการเมืองและพิจารณาอย่างรอบคอบ ปฏิบัติการของจีนคอมมิวนิสต์ในเกาหลี และการที่นานาชาติไม่เห็นด้วยกับการที่จีนคอมมิวนิสต์เข้าไปแทรกแซง ณ ที่นั้น ทำให้ความนิยมรัฐบาลปักกิ่งลดน้อยลงไป ที่สำคัญกว่านั้นคือ ชาวที่ออกมาจากเขตของผู้พวยพในจีนภาคใต้เกี่ยวกับการถูกแบ่งแยกที่ดินทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลต่างรู้สึกไม่พอใจ เพราะที่ดินเหล่านั้นพวกเขาได้มาด้วยการทำงานหนักและด้วยการอดออม นอกจากนี้ รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ยังพยายามบังคับเรียกเก็บเงิน โดยชาวจีนที่อยู่ในไทยต่างได้รับจดหมายจากญาติในเมืองจีนขอร้องให้ส่งเงินไปให้

จำนวนที่มากขึ้น ๆ ตามลำดับ และเป็นสาเหตุการเสื่อมความนิยมต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับพ่อค้าขายส่งคนหนึ่งซึ่งได้ขายกิจการของเขาในกรุงเทพฯ เพื่อรวบรวมเงินส่งไปให้เจ้าหน้าที่จีนคอมมิวนิสต์ในเมืองกวางตุ้ง เพื่อปลดปล่อยมารดาของเขาออกจากที่คุมขัง แต่ชาวจีนผู้นั้นมาทราบบนภายหลังว่ามารดาของเขาได้ถึงแก่กรรมไปแล้วหลังจากที่ออกมาจากที่คุมขังเพียงไม่กี่วัน(พรธณี, 2529 : 333)

ปีพ.ศ. 2495 เป็นปีวิกฤตสำหรับชาวจีนในประเทศไทย เริ่มจากการที่เชียงหวายตกอยู่ในภาวะยุ่งเหยิงหนักหน่วงที่สุดนับตั้งแต่ก่อตั้งขึ้นมา เพราะเกิดแตกแยกกันอย่างมากระหว่างฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์และฝ่ายนิยมจีนคณะชาติ และเนื่องจากทั้ง 2 ฝ่ายต่างมีพรรคพวกอยู่ในวงการหนังสือพิมพ์ ทำให้การโจมตีซึ่งกันและกันด้วยวาจาเป็นไปอย่างเผ็ดร้อนรุนแรงตลอดปีพ.ศ. 2495 การต่อสู้ทางการเมืองระหว่าง 2 ฝ่ายในเกือบทุกองค์กรของจีนเป็นไปอย่างไม่ลดละตลอดทั้งปีนั้น และขณะที่ชาวจีนกำลังแตกแยกกันอยู่นั้น รัฐบาลไทยก็หันกลับไปใช้นโยบายเข้มงวดกับชาวจีนอีกครั้งหนึ่งหลังการรัฐประหารยึดอำนาจของ “กลุ่มวงใน” เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 ซึ่งทำให้อิทธิพลตำรวจเผ่า ศรียานนท์ เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างมาก รัฐบาลไทยยิ่งเข้มงวดกับชาวจีนมากขึ้นอีก

มาตรการเข้มงวดในสมัยจอมพลป. เป็นนายกรัฐมนตรีไทยสมัยที่สองนั้นได้แก่ การเพิ่มค่าธรรมเนียมคนต่างด้าว มีผลกระทบกระเทือนทางการเมืองอย่างรุนแรง กล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2482 ค่าธรรมเนียมได้ถูกกำหนดไว้ปีละ 4 บาท และมาเพิ่มเป็นปีละ 8 บาทในพ.ศ. 2489 และเป็นปีละ 20 บาทในปีพ.ศ. 2492 ในความเห็นของรัฐบาลเห็นว่า การขึ้นค่าธรรมเนียมให้สูงจะทำให้รัฐบาลได้ภาษีเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องเรียกเก็บภาษีเพิ่มจากประชาชนที่มีสิทธิลงคะแนนเสียง และยังให้ผลในเรื่องการมีอคติต่อชาวจีน ในกฎหมายที่ผ่านมติสภาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2495 ระดับค่าธรรมเนียมภายในขอบเขตที่กำหนดซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายใหม่นั้นคณะรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนด ส่วนพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้กำหนดอัตราของระดับต่ำสุด เมื่อชาวจีนในประเทศไทยรู้เรื่องการเพิ่มค่าธรรมเนียมที่กำลังจะใช้อยู่แล้ว เช่นนั้นจึงต่างร่วมกันประท้วงอยู่ระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ขณะที่มีการพิจารณากฎหมายใหม่นั้น เชียงหวายก็อยู่ในสภาวะที่ไม่อาจจะทำอะไรได้เพราะเหตุว่านายสัท มหาคุณ ประธานเชียงหวายได้ลาออกไปก่อนหน้านั้นแล้ว เพราะมีเรื่องทางการเมืองเกี่ยวข้องกับงานฉลองวันชาติจีนที่ผ่านมา และการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ใหม่ก็เลื่อนกำหนดออกไปเพราะมีเล่ห์เหลี่ยมในการลงบัตรคะแนนเสียง อีกทั้งยังมีการจับกุมเลขานุการหอการค้าเมื่อปลายเดือนธันวาคมในข้อหาว่าเป็นพวกจารกรรมของจีนคอมมิวนิสต์ เมื่อถึงระยะที่การเลือกตั้งประธานหอการค้าเสร็จสิ้นไปแล้ววัน

ที่ 23 กุมภาพันธ์ และนายสหัท มหาคุณได้กลับมาเป็นประธานต่อ รัฐบาลไทยจึงเผชิญสถานการณ์หนัก จากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนสิงหาคม ผู้นำชาวจีนต่างทุ่มเทความพยายามเพื่อขอลดอัตราค่าธรรมเนียมลงให้ได้ แต่พวกเขาก็ได้เพียงช้อยกเว้นและการยินยอมเพียงเล็กน้อยจาก รัฐบาล ค่าธรรมเนียมถูกกำหนดอย่างเป็นทางการในอัตราปีละ 400 บาท ซึ่งเพิ่มเป็น 20 เท่าของอัตราเก่า

การเพิ่มค่าธรรมเนียมต่างด้าวสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวจีนส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนและไม่สามารถหาเงินจำนวนดังกล่าวมาเสียค่าธรรมเนียมตามความต้องการของรัฐบาลไทยได้ และเมื่อเดือนพฤษภาคม มีการรวบรวมชาวจีนที่ยากจนให้มาชุมนุมกันที่บ้านพักและสถานที่ทำงานของบรรดาผู้นำชาวจีนและสถานที่ทำงานของรัฐบาลไทย โดยเชื่อว่าสมาชิกรัฐสภาอาจจะเห็นใจ และนักการเมืองที่เป็นฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายจารีตนิยมอาจจะเกิดความสงสาร การชุมนุมครั้งนี้ นายสหัท มหาคุณในฐานะประธานเชียงใหม่ได้จัดงานเลี้ยงเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจำนวนกว่า 300 คนที่นั่น ผู้ชนชาวจีนได้เรียกร้องขอลดค่าธรรมเนียม และได้สลายตัวไปหลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครและอธิบดีกรมตำรวจรวมทั้งผู้นำชาวจีนอีก 2-3 คนได้กล่าวปราศรัยต่อพวกที่ชุมนุม ต่อมาไม่นานทางการตำรวจก็มีการลดหย่อนให้เล็กน้อยแลกเปลี่ยนกับการที่ประธาน เชียงหวยและสมาคมกลุ่มภาษาทั้งเจ็ดต้องลงนามในบันทึกฉบับหนึ่งซึ่งขอให้ชาวจีนประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในระเบียบและถูกต้องตามกฎหมาย

ต้นเดือนมีนาคม ขณะที่ความขัดแย้งในเรื่องค่าธรรมเนียมกำลังเป็นไปอย่างรุนแรง ก็ได้เกิดเพลิงไหม้ขึ้นแถวบริเวณสะพานเหลือง ซึ่งทำความเสียหายให้แก่บ้านเรือนของประชาชนจำนวนเกือบสองหมื่นคน และส่วนใหญ่เป็นชาวจีน สมาคมบำเพ็ญประโยชน์ชาวจีนและสมาคมอื่น ๆ จะช่วยกันจัดการบรรเทาทุกข์ฉุกเฉินและหาเงินทุนช่วยเหลือเพื่อการบรรเทาทุกข์ระยะยาวเป็นจำนวนเงินกว่า 3 ล้านบาท (พรณี, 2529, น. 334-336)

ในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2495 ตำรวจไทยภายใต้บัญชาการของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้จัดการเข้าตรวจค้นจับกุมมวลชนซึ่งเป็นการเริ่มงานการกวาดล้างพวกฝ่ายซ้ายต่อมาเป็นเวลา 3 เดือน ตำรวจอ้างว่ามีแผนการของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่จัดวางไว้อย่างกว้างขวางที่จะทำการล้มล้างรัฐบาล แผนการนี้ไม่เพียงแต่จะเกี่ยวข้องกับนักการเมืองไทยคนสำคัญๆ ที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์และชาวจีนในประเทศไทยเป็นจำนวนนับพันคน ระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 และวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2496 ซึ่งมีการเข้าตรวจค้นครั้งสำคัญเป็นช่วงสุดท้ายในกรุงเทพฯ ปรากฏว่ามีชาวจีนถูกจับเป็นจำนวนมากกว่า 250 คน บริษัทห้างร้านของชาวจีนมากกว่า 150 แห่งถูกตรวจค้น ซึ่งพอ ๆ กับจำนวน

สมาคมชาวจีนและโรงเรียนจีนในกรุงเทพฯ ที่ถูกตรวจค้นเช่นเดียวกัน สมาคมที่ถูกตรวจค้นมี สมาคมไหหลำ และสมาคมแต้จิ๋วรวมอยู่ด้วย และในบรรดาโรงเรียนที่ถูกตรวจค้นนั้นก็ยังมีโรงเรียนที่สำคัญที่สุดเหล่านี้รวมอยู่ด้วย คือ โรงเรียนหวงหนุ โรงเรียนเป่ยหยิง โรงเรียนผู้จั๊ และโรงเรียนจิ้น เตอะ บรรดาเจ้าหน้าที่ชาวจีนที่รับผิดชอบต่อองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ต่างต้องวุ่นวายอยู่หลาย สัปดาห์เพื่อประกันตัวครูอาจารย์และผู้บริหารงาน

ผู้นำบางคนที่มีอิทธิพลบางคนถูกตำรวจเรียกตัวไปด้วยเพราะเกี่ยวข้องกับการสอบสวนชาวจีนที่ถูกจับกุม บริษัทร้านค้าของผู้นำชาวจีนมากกว่า 12 แห่งก็อยู่ในบรรดาห้างร้านที่ถูกตรวจค้นด้วยเช่นกัน ผู้นำชาวจีนแต่จิวที่สำคัญ 2 คนก็ถูกจับกุมและอีก 2 คนหลบหนีไปฮ่องกง บริษัทหลายแห่งหยุดกิจการเป็นเวลาหลายเดือน และโรงเรียนจีนหลายแห่งต้องปิดเพราะรอการ จัดดำเนินงานและการพิจารณาแต่งตั้งเจ้าหน้าที่บริหารกันใหม่

พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อต้านคอมมิวนิสต์เข้าสู่สภา และหลังจากผ่านการอ่านครบ 3 ครั้งอย่างรีบด่วนแล้ว ก็มีการประกาศให้เป็นพระราชบัญญัติการกระทำที่ไม่เป็นไทย พ.ศ. 2495 ทั้งหมดทำเสร็จสิ้นภายในวันเดียว ไม่มีข้อข้อใจหลงเหลืออยู่ในความนึกคิดของผู้ใดมากนักที่จะคิดไปว่าพระราชบัญญัติกวดล้างฉบับนี้มีเป้าหมายมุ่งที่ชาวจีนเป็นพวกแรก ในเดือนพฤศจิกายน พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้ประมาณว่า มีคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยที่เป็นคนไทยเพียง 2,000 คน แต่ที่เป็นชาวจีนมีจำนวนกว่า 10,000 คน ในการประชุมเดือนธันวาคมของคณะพรรคนิคมรัฐบาล พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้ประกาศว่า บริษัทของคนต่างด้าว(จีน) หลายบริษัทเป็นพวกคอมมิวนิสต์ และระบุว่า หากรัฐบาลจะทำการจับกุมชาวจีนทั้งหมดที่ละเมิดพระราชบัญญัติการกระทำที่ไม่เป็นไทย จะจับกุมได้เป็นจำนวน 100,000 หรืออาจถึง 200,000 คน (พรรณิ, 2529, น. 337-340)

หากพิจารณาถึงบทบาทของเชียงหวยและนายกสมาคมเชียงหวยในช่วงนี้ 2491-2500 คือ นายสัท มหาคุณนั้น มีเหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ การที่เชียงหวยจัดพวกนิคมคอมมิวนิสต์ออกไปในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นปีพ.ศ. 2496 เชียงหวยเข้าร่วมงานกับฝ่ายก๊กมินตั๋งในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความสนับสนุนทางการเงิน ในเดือนเมษายนเจ้าหน้าที่ของเชียงหวยที่นิยมคอมมิวนิสต์อย่างมากได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยจับกุม และเดือนกรกฎาคม เลขานุการใหญ่ของฝ่ายก๊กมินตั๋งประจำกรุงเทพฯ จึงได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าเลขานุการของเชียงหวยเริ่มต้นจากวันชาติจีนปีพ.ศ. 2496 ที่เชียงหวยให้ใช้หอประชุมเพื่อจัดงานฉลองวันเทศกาลและพิธีการต่าง ๆ ของฝ่ายจีนคณะชาติ การเลือกคณะกรรมการเชียงหวยในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2496 ปราบกฏผลว่า ได้กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่นิยมจีนคณะชาติอย่างเข้มแข็งที่สุดนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2489 หลังจากนั้นมา

ประธาน คือ นายสัท มหาคุณ ก็ทำหน้าที่เป็นโฆษกที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งของพวกก๊กมินตั๋งในประเทศไทย ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2497 เขาได้เป็นหัวหน้าคณะผู้จงรักภักดีต่อจีนคณะชาติ เดินทางไปยังไต้หวัน(พรพณี, 2529, น. 340)

ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2496-2497 สมาคมอื่น ๆ ที่สำคัญของชาวจีนต่างถูกบีบบังคับให้แสดงความสนใจในกิจกรรมของฝ่ายก๊กมินตั๋งบ้าง เพื่อแสดงบทบาทนิยมฝ่ายก๊กมินตั๋งอย่างเปิดเผยในฐานะตัวแทนของสมาคมนั้น ส่วนสมาคมจีนแต่ใจหลังจากทนต่อสื่ออย่างเด็ดเดี่ยวที่จะไม่ยอมอยู่ภายใต้ข้อผูกมัดใด ๆ แต่ในที่สุดก็ล้มเลิกความคิดนั้นในเดือนกันยายน พ.ศ. 2496 และเข้าร่วมกับสมาคมกลุ่มภาษาอื่นๆ รวมทั้งเชียงใหม่ด้วยในการประกาศว่า ในการประชุมชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งจะมีขึ้นในไม่ช้า ณ กรุงปักกิ่ง จะไม่มีผู้แทนชาวจีนไม่ว่าองค์กรใดจากประเทศไทย (ซินเสียนเยอะเป้า 3 กย. 2496 อ้างใน พรพณี, 2529, น. 343) ในปีพ.ศ. 2496 และปีพ.ศ. 2497 ศูนย์จัดงานฉลองวันชาติจีนในกรุงเทพฯ จะมีบรรดาผู้นำจากสมาคมชาวจีนที่เป็นสมาคมสำคัญ ๆ ทั้งสิ้น

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 ในสารที่นายสัท มหาคุณส่งไปยังที่ประชุมองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(สปอ.) ได้กล่าวว่า “ชาวจีนส่วนใหญ่ในประเทศไทย... สนับสนุนรัฐบาลของสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างแข็งขัน ทั้งมีที่นั่งชั่วคราวในรัฐสภาไต้หวันด้วย”(Bangkok Post, 2498 อ้างใน พรพณี, 2529, น. 343- 344)

ในเวลาเดียวกัน พวกก๊กมินตั๋งที่อยู่ในประเทศไทยค่อนข้างประสบผลสำเร็จอยู่บ้างในการหาผู้สนับสนุนแนวทางของพวกเขา ชาวจีนฝ่ายนิยมจีนคณะชาติได้ให้รองต้อนรับเอกอัครราชทูตคนใหม่และมาร่วมงาน “เดือนแห่งการเมือง” ในเดือนตุลาคมด้วยการโบกธงชาติอย่างเข้มแข็ง มีการจัดส่งคณะทูตผู้ภักดีต่อจีนคณะชาติอย่างลึกซึ้งให้เดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อร่วมฉลองวันชาติจีน โดยมีนายสัท มหาคุณ ประธานเชียงใหม่เป็นหัวหน้าคณะ ในคณะผู้แทนจำนวน 30 คน นั้น รวมผู้นำที่สำคัญที่สุดของชาวจีนจำนวน 8 คน(และภรรยาของ 3 ใน 8 คน) กับผู้นำชาวจีนที่สำคัญรองลงไปจำนวน 6 คน พร้อมทั้งนักหนังสือพิมพ์อีก 8 คน (พรพณี, 2529, น. 348)

อำนาจการต่อรองของเชียงใหม่เริ่มปรากฏเด่นชัดในปี 2494-2495 ซึ่งทางเชียงใหม่ได้รักษาผลประโยชน์ของบรรดาพ่อค้าจีน โดยการยับยั้งพระราชบัญญัติพิภักดีภาษีน้ำอัดลม ยับยั้งการยกเลิกรถลาก ลดค่าธรรมเนียมทะเบียนคนต่างด้าว ให้กระทรวงการคลังช่วยเหลือภาษีย้อนหลัง ฯลฯ อย่างไรก็ตามลักษณะการต่อรองนั้นมักจะใช้วิธีเข้าหาผู้มีอำนาจเพื่อให้เกิดพลังคุ้มครอง ส่วนบรรดาพวกนายทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุน เข้ามาทำธุรกิจต่าง ๆ ในเมืองไทย อย่างเป็นล่ำเป็นสัน ก็จะมีเชียงใหม่ของตนขึ้น ชาติไหนมีเชียงใหม่ของตนในประเทศไทยนั้น

ย่อมแสดงว่า ชาตินั้นมีกิจการ มีผลประโยชน์ มีนักธุรกิจจำนวนมากอยู่ในประเทศไทย(ณรงค์, 2524, น. 89)

ประธานเชียงใหม่(หอการค้าจีน-ไทย) ถูกรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์เรียกตัวเข้าพบ ให้ส่งรายชื่อสมาชิกพ่อค้าจีนทั้งหมดแก่กระทรวง และห้ามขึ้นราคาสินค้าในเดือนกุมภาพันธ์ 2493 รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ได้เรียกประชุมสมาคมธุรกิจ(สมาคมการค้าต่าง ๆ) ประกอบด้วย สมาคมชาวจีน 25 สมาคม รัฐมนตรีได้ขอร้องให้สมาคมเหล่านี้บังคับให้สมาชิกลดราคาสินค้า ในเดือนมีนาคม พรบ.ควบคุมราคาสินค้าได้ประกาศใช้สินค้าที่ถูกควบคุมได้แก่อาหารเครื่องดื่ม น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักร สิ่งทอ วัสดุก่อสร้าง ตลอดจนสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Skinner, 1958, p. 189-190 อ้างใน ณรงค์, 2524, น. 90)

แต่ปรากฏว่า สมาคมการค้าต่าง ๆ คนจีนต่าง ๆ ซึ่งเป็นคนต่างด้าวในขณะนั้นไม่ได้ปฏิบัติตามที่ไม่ปฏิบัติตามก็อาจเป็นเพราะว่าเกินกำลังที่จะปฏิบัติตามได้ หรืออาจเป็นเพราะจงใจจะฝ่าฝืนก็ได้ ดังนั้น บรรดาพ่อค้าคนจีน บริษัทห้างร้านต่าง ๆ ของคนจีน จึงถูกตำรวจจับกุมถูกเรียกค่าปรับมาไม่น้อยแล้วแต่เหตุการณ์ และผู้ปฏิบัติการจับกุมอย่างเฉียบขาดในครั้งนั้นก็คือ พลเอกเผ่า ศรียานนท์ (ณรงค์, 2524, น. 90-91)

สมาคมชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ ที่เหลืออยู่คือ เชียงหวย ทำหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนทางการทูตที่สำคัญและเป็นตัวแทนในการคุ้มครองชุมชนทั้งหมด ในบรรดาเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้ง เชียงหวยพยายามให้ตัวแทนจากกลุ่มภาษาพูดกลุ่มต่าง ๆ มีจำนวนเท่า ๆ กันเสมอ การวิเคราะห์คณะกรรมการที่ได้รับเลือกจากปีพ.ศ. 2489-2500 (6 ครั้ง ๆ ละ 2 ปี) แสดงให้เห็นว่า 61% ของเจ้าหน้าที่เป็นพวกแต้จิ๋ว 11% จีนแคะ 10% กวางตุ้ง 9% ไทหล่า 4% ฮกเกี้ยน 3% พวกที่อยู่ในบริเวณที่พูดภาษาจีนกลางและได้หวัน 2% ซึ่งอันที่จริงนับเป็นการประมาณการกระจายของกลุ่มภาษาพูดในจำนวนประชากรทั้งหมดอย่างใกล้เคียงพอควร (พรวณี, 2529, น. 325)

ในปีพ.ศ. 2499 เชียงหวยมีลักษณะเช่นเดียวกับปีพ.ศ. 2463 คือ ส่งเสริมการรวมกลุ่มภาษาพูดต่าง ๆ ให้เป็นโครงสร้างเดียวกัน และหน้าที่ของสมาคมในเรื่องนี้ได้เพิ่มเติมอีกตอนปลายช่วยทศวรรษ 2483 ผู้นำที่ได้รับเลือกตั้งโดยอาศัยตำแหน่งงานที่ต้องประสานกันนั้น แต่ละคนมาจากสมาคมกลุ่มภาษาพูด 5 สมาคมใหญ่ต้องผูกพันกับโครงสร้างกลาง วิธีการที่ละเอียดยิ่งไปกว่านั้นของคณะกรรมการที่ต้องประสานกันในบริษัทชาวจีนใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ คือ การรวมบรรดาผู้นำที่เป็นทางการพูดเดียวกันนี้ให้เข้าไปสู่แวดวงความสัมพันธ์ของอำนาจทางเศรษฐกิจและมีความสำคัญต่อโครงสร้างของตำแหน่งหัวหน้าของชุมชนชาวจีน เสถียรภาพตลอดระยะเวลาภายหลังสงครามได้รับการสนับสนุนด้วยการรวมการควบคุมและอำนาจการตัดสินใจไว้ในมือ

ของบุคคลคนเดียวกัน จ้างหลั้เงินหรือเตี้ยลั้งชิง (ชื่อไทย คือ นายสัท มหาคุณ-ผู้เขียน) เป็นชาวแต่จีวได้รับเลือกตั้งให้อยู่ในตำแหน่งประธานเซียงหวยข้าทุกสมัยนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2489 เขาผู้นี้มักจะทำงานในฐานะเจ้าหน้าที่ของสมาคมของชุมชนสำคัญอื่น ๆ หลายสมาคมเสมอ รวมทั้งโรงพยาบาลเทียนหวา(เทียนฟ้า) และสมาคมแต่จีว ในด้านธุรกิจการค้าก็มีตำแหน่งที่สำคัญมิใช่น้อย นอกจากนี้ยังเป็นประธาน เป็นกรรมการธุรกิจทางอุตสาหกรรม ทางการเงิน และทางการค้ามากกว่า 20 แห่ง และยังร่วมเป็นกรรมการของบริษัทอื่น ๆ ในกรุงเทพฯ อีกมากกว่า 50 แห่ง ได้ต้อนรับหัวหน้าคณะทูตต่างชาติดังเป็นทางการตลอดจนนักการเมืองไทยชั้นนำ ไกลชิดสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงหลายคน และได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากทั้งพระมหากษัตริย์ไทยและประธานาธิบดีของประเทศจีน ถ้าหากชาวจีนในประเทศไทยแต่งตั้งผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวงจำกัด(imperium in imperis)ไว้อีกตำแหน่งหนึ่งแล้ว เขาผู้นี้ก็จะเป็นผู้นำของรัฐอย่างไม่มีปัญหา (พรวณีย์, 2529, น. 326)

จากที่กล่าวมาพบว่าผู้ที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกเซียงหวยได้นั้นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากต่อการสรรหาบุคคลซึ่งจะมาขึ้นอยู่ในตำแหน่งนี้ เรียกได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ผู้นำชาวจีนในสังคมไทย เนื่องจากสภาพความเป็นมาแต่ครั้งที่เซียงหวยเริ่มก่อตั้งขึ้นมาซึ่งต้องเผชิญกับกระแสจักรวรรดินิยม กระแสชาตินิยมจากทั้งจีนก๊กมินตั๋งและจีนคอมมิวนิสต์ รวมทั้งชาตินิยมจากรัฐไทย ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในบทที่ 2 และ 3

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของเซียงหวยในฐานะองค์กรนำชาวจีนในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมไทยที่ส่งผลต่อบทบาทของเซียงหวยในฐานะองค์กรนำชาวจีนในสังคมไทย

ข้อจำกัดในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ศึกษาไม่สามารถจะได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ได้ เนื่องจากช่วงเวลาและผู้ศึกษากระทำศึกษาค้นคว้านั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตเอกสารบางส่วนได้สูญหายไป และในการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นก็ไม่สามารถจะได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ได้ เนื่องจากบางท่านก็ถึงแก่กรรมไป และบางท่านก็ไม่สะดวกที่จะให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้การสัมภาษณ์และข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นก็ยังมีข้อจำกัดในตัวเองทั้งนี้เพราะเหตุที่ต้องผ่านการรับรู้ การตีความของผู้

ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีทัศนะ ประสบการณ์ และจุดยืนที่แตกต่างกันไป การได้มาซึ่งข้อมูลในช่วงเหตุการณ์ที่ล่อแหลมต่อผู้นำชาวจีนในช่วง 2481-2500 เนื่องจากผู้นำในยุคนั้น บางท่านก็ยังคงมีชีวิตและดำเนินกิจกรรมเป็นที่สนใจของสังคมไทยอยู่ในปัจจุบัน อันเป็นเหตุให้การได้มาซึ่งข้อมูลอันมีค่าและจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้านั้นกระทำไม่ได้ แหล่งข้อมูลที่ได้จึงเป็นเพียงผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ร่วมสมัยและบางท่านก็เกี่ยวข้องกับเชียงใหม่โดยตรง ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าระดับหนึ่ง หากยังคงขาดแง่มุมบางด้านอยู่นั่นเอง

งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องได้แก่ Leadership and Power in the Chinese Community of Thailand โดย George William Skinner เป็นงานศึกษาถึงความเป็นผู้นำในระดับองค์กรโดยพิจารณาการดำรงตำแหน่งของผู้นำในองค์กรต่าง ๆ ในลักษณะความเกี่ยวพันกันทางองค์กร และการใช้อำนาจของความเป็นผู้นำในองค์กรต่าง ๆ ทั้งระดับผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การเมืองจีนสยามในช่วงปี 2467-2484 เขียนโดย เออิจิ มูราชิม่า อันเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นทำสงครามกับประเทศจีนและเดินทัพมายังไทย งานศึกษาชิ้นนี้มุ่งศึกษาความเป็นมาทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ในระดับผู้นำชาวจีนด้วยกันเองมีการแบ่งแยกการเข้าสังกัดฝ่ายอุดมการณ์ทางการเมืองจากประเทศจีน ได้แก่ ฝ่ายก๊กมินตั๋งและฝ่ายคอมมิวนิสต์

นอกจากงานศึกษาทั้งสองชิ้นนี้แล้ว ก็ไม่มีงานศึกษาใดที่มุ่งเน้นศึกษาผู้นำอย่างชัดเจน มีเพียงศึกษาในแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นการศึกษาต้นกำเนิดชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ. 2398-2453) โดย สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร ซึ่งศึกษาถึงต้นกำเนิดพ่อค้าชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากและดำเนินธุรกิจการค้าในประเทศไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และสังคิต พิริยะรังสรรค์ ในทุนนิยมขุนนางไทย พ.ศ. 2475-2503 ศึกษาถึงการขยายตัวและปรับตัวของกลุ่มธุรกิจชาวจีนหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงพ.ศ. 2503 อันเป็นช่วงเวลาเริ่มแรกที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรีโดยกระทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพลป. พิบูลสงคราม ดังนั้นงานศึกษานี้เป็นการศึกษาในมุมมองที่ต่างไปจากงานศึกษาที่กล่าวมาแล้วโดยผู้ศึกษาจะทำการศึกษบาทบาทการเป็นผู้นำจีนโดยเลือกศึกษาเฉพาะผู้นำที่มาจากหอการค้าจีนไทย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมไทยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้นำจีนในประเทศไทย และสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ผู้นำจีนในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่พ.ศ. 2481-2500